

Narodni naš zakonski projekt o zaštiti autorskog prava i odnosi sa Bernskom Konvencijom.*

Dr. Janko Suman.

I ako po našem ustavu (čl. 16) nauka i umetnost uživaju zaštitu i potporu države i ako čl. 24 Ustava kaže: »Proizvodni umnog rada su sopstvenost autora i uživaju državnu zaštitu«, naše zakonodavstvo samo stiglo je do toga, da je regulisalo zaštitu jednoj vrsti umnih proizvoda i to pronalascima (izumima) na polju zanatske i industrijske proizvodnje zakonom od 17. febr. 1922, koji je po izmenama Pariske Konvencije o zaštiti ind. svojine Haškim aktima noveliran zakonom od 27. aprila 1928.

Mnogo većim granama proizvoda umnoga rada to jest delima književnosti, muzike i likovne umetnosti naše zakonodavstvo još nije izašlo na susret i još nije sankcioniralo jedan zakon važeći za celu Kraljevinu i unifikajući do sada na izvesnim delima naše Kraljevine postojeće zakonske propise. Poznato je, da u nekim delima naše države još važe propisi starog austriskog zakona od 16. 12. 1895 odnosno starog ugarskog zakona od 26. 4. 1884 o autorskom pravu. Postojanje ovih zastarelih i medjusobom razlikujućih se zakona su jedan razlog više, da pristupi naša država donošenju jednog za celu kraljevinu važećega zakona i tako stupa u krug kulturnih naroda, koji štite ne samo književna i umetnička dela svojih nego i stranih državljana, i pristupa medjunarodnim ugovorima, kojima se zakonska zaštita širi i na druge države. Gospodi, koja su prisustvovali poslednjoj medjunarodnoj Konferenciji autorskog prava u Rimu, biće poznato, da je naša država preko svojih delegata na prvoj Plenarnoj sednici dala jednu deklaraciju, da će naša država u Rimu revidiranoj Bernskoj Konvenciji pristupiti odmah, kada je se primio narodni za-

* Ovaj članak je prevod predavanja, održanog od pisca na kongresu medjunarodne asocijacije književničkih i umetničkih dela u Beogradu dne 29. septembra 1928. god.

zakonski projekt o autorskom pravu, koji je već gotov i koji će se po rezultatima Rimske Konferencije konačno redigovati. Faktično potrebne izmene odmah su se vršile i projekt narodnog našeg Zakona pripremljen je, da se još u ovom zasedanju podnese Narodnoj Skupštini.

Naš narodni zakonski projekt, o kome ću da iznesem njegov sadržaj, drži se naravno propisa u Rimu revidirane Bernske Konvencije i u ostalom zakonski propisi, u koliko je to ostavljeno slobodi narodnog zakonodavstva, su u skladu sa već postojećim oprobanim propisima narodnih zakona drugih država.

U glavnom trudi se zakonski projekt, da postupa što liberalnije u zaštiti književničkih i umetničkih dela i zaštiti ova dela naših državljana bez obzira na to, da li su izašla u našoj zemlji ili u inostranstvu, no i u slučaju da još nisu izašla, dalje se zaštititi i delo izašlo ili objavljeno na srpsko - hrvatsko - slovenačkom jeziku (§ 51) u zemlji van Saveza i u tom pogledu sledi primeru Poljskog Zakona. Dovoljno je, da je jedan od suradnika naš državljanin pa da se delo zaštititi kao delo našeg državljana (§ 2).

U sledećem hoću se držati reda Bernske Konvencije i izneti propise našeg zakonskog projekta, odgovarajuće međunarodnim propisima.

Što se tiče obsega i vrsta književničkih i umetničkih dela naš zakonski projekt se držao kod nabranjanja ovih dela u glavnom primera čl. 2. Bernske Konvencije, naročito istaknuo je u § 3 »Predavanja i govore, namenjene širenju pobožnosti, nauci ili zabavi«, »umetnička dela primljena u industriji«, »fotografska dela« (čl. 3 B. K.), »kinematografska dela ako im autor daje režijom pozorišnom ili načinom prikazivanja značaj ličnog i originalnog umnog proizvoda« (čl. 14 B. K.).

Naročitim § 4 se kaže, da se kinematografska dela štite prema svojoj svrsi ili kao književnička dela ili kao dela likovne umetnosti ili kao fotografska dela.

U § 8 koji nabranja dela, koja se uopšte ne zaštitite kao zakoni, poslovne obznane, cenovnici etc. nabranjaju se, analogno novim čl. 2 bis, B. K., »Predavanja i govori održani na javnim skupštinama, sazvanim u političke svrhe, zatim oni održani

kođ suda ili druge javne vlasti, izuzevši slućaj § 25«, koji ima u vidu umnoŹavanje i prometanje predavanja i govora u zbirci, koja sadrŹi samo ili u glavnom govore jednog autora.

U § 6 predvidja se zaštita samostalnog autorskog prava za dela de seconde main, odgovarajuća al. 2. ćl. 2 B. K., predpostavljajući dozvolu autora originalnog dela za preradu ili prevod.

Po § 23 pripada autoru — naravno za celo vreme zaštite ovoga prava — isključivo pravo, da prevodi, preradi i reprodukuje svoje delo na ma koji naćin; Źta odgovara u smislu ćl. 8 B. K.

U drugom stavu § 6 istaknuta je ista zaŹtita za knjiŹevnićka i umetnićka dela, reproducirana kinematografijom ili postupkom slićnim kinematografiji ili mehanićnim instrumentima (vidi analogni propis ćl. 14, al. 3 i 4 B. K.).

Kako je već pomenuto, uŹivaju umetnićka dela primenjena u industriji zaŹtitu autorskog prava (§ 3), ova zaŹtita se ne gubi, kad bi bilo ovo delo zaŹtićeno kao industrijski uzorak ili model (§ 7). Vidi anal. propis ćl. 5 Źvajcarskog Zakona. Prema tome moŹe autor umetnićkog dela, za koje je registrovao jedan model po isteku ove zaŹtite ili na mesto ove zaŹtite traŹiti zaŹtitu prema propisima autorskog prava, pod pretpostavkom, da se dotićno delo moŹe smatrati kao umetnićko delo u smislu zakona o autorskom pravu. Zakonski projekt inaće ne definiŹe Źta je jedno knjiŹevno ili umetnićko delo, nego ostavlja judikaturi, da svojom praksom ustanovi dotićne pojmove, analogno kao Źto to ćini i Zakon o ZaŹtiti industrijske svojine, koji ne definiŹe pojam izuma odnosno pronalaska.

Kako sadrŹavaju ćl. 4—6 B. K. imperativne propise međjunarodnog karaktera, narodni zakon ih nije recipirao. Samo u pogledu pojma »oeuvres publićes«, za koji ima B. K. za ciljeve ove konvencije jedno naroćito strogo tumaćenje, koje se upotrebi u međjunarodnim odnosima, naŹ zakonski projekt za unutraŹnje zemaljske potrebe, analogno ćl. 11 Źvajcarskog Zakona smatra delo objavljeno, kad u originalu ili reprodukciji postane pristupaćno javnosti sa voljom autora ili nekog ovlaŹtenika autorskog prava. Delo je izaŹlo (ćditće), ako se voljom autora ili njegovog ovlaŹtenika stavi u promet (§ 9).

Što se tiče »Droit moral« istaknuto u novom čl. 6 bis B. K. i naš zakonski projekt ima razne propise materijalne i formalne prirode, koji vode računa o novom pravu.

Da navedemo dotične zakonske propise redom.

A. Materijalne prirode:

Prenos prava vlasništva na delu ili na njegov primerak ne prenosi ujedno i autorsko pravo na delo, ako nije drukčije ugovoreno (§ 17). U slučaju prenosa autorskog prava nije prijemnik prava ovlašćen, da izmeni ili skрати delo, njegov naziv ili ime autora, bez dozvole autora (§ 18). Ime ili karakterističnu oznaku autora sme na delu likovne umetnosti staviti treće lice samo po pristanku autora. Zabranjeno je kod umnožavanja dela staviti na primerku ime ili karakterističnu oznaku autora na način koji bi mogao prouzrokovati pometnje (§ 19). Autorsko pravo po sebi ne može biti predmet izvršenja (ovrhe). Predmet izvršenja (ovrhe) može biti ona dobit, ko autoru ili njegovim naslednicima (§ 15) donosi iskorišćavanje dela; zatim postojeće reprodukcije objavljenog dela; izradjena dela likovne umetnosti, odredjena za prodaju (§ 21). Autor ima isključivo pravo da objavljuje, umnožava i stavlja u promet svoje delo. Dok delo ne bude objavljeno, pripada autoru isključivo pravo, da obaveštava publiku o njem. Autorsko pravo na pozorišno muzičko (glazbeno) i kinematografsko delo sadrži još i pravo javnoga prikazivanja i izvodjenja. Autor nekoga književničkoga dela ima isključivo pravo, da ga javno na predavanjima iznosi (§ 22).

Autoru napose pripada isključivo pravo na:

1. Ponovno izdanje dela u prvobitnom ili drugom obliku;
2. Prevod na drugi jezik;
3. Ponovni prevod na prvobitni jezik;
4. Preradu nekoga dela iz proze u stihu i dramsko delo, i obratno;
5. Izvode iz nekoga glazbenoga dela (zasebno izdavanje), udešavanje glazbenoga dela za razne druge glazbene instrumente i razne pevačke glasove;
6. Prenos dela na instrumente, koji služe mehaničkom izvodjenju glasova, naročito na ploče, valjke, vrpce i tome slično; zatim pravo na dozvolu, da se prenesena dela mogu javno izvoditi putem tih instrumenata; najzad pravo na prenos dela radio-električnim putem;
7. Javno izvodjenje ili prikazivanje književničkoga ili

umetničkoga dela (§ 3) grafičkim putem ili putem kinematografije ili sličnim načinom kao radio-električnim putem; 8. Reprodukciju dela likovne umetnosti; 9. Izvadjanja po planu ili skici ili po zgradi kod inženjerskih i arhitektonskih dela; 10. Reprodukciju kinematografskoga dela (§ 3 t. 8) u obliku drugoga književničkoga dela (§ 4). (23).

B. Propisi formalne prirode, koji su u vezi sa opštim kaznenim propisima, su:

Ko protivpravno, to jest bez pristanka autora, njegovog pravnog naslednika ili drugog autorskog - pravnoga ovlašćenika (§ 10), raspolaže sa ovlašćenjem, koje u smislu ovoga Zakona čini sadržaj autorskih prava, čini povredu autorskoga prava, pa odgovara po postojećim zakonskim propisima kao i po posebnim propisima ovoga zakona (§ 49).

Ko svesno vredja autorska prava, navedena u §§-ima 22. i 23. ovoga zakona, čini prestup kažnjiv zatvorom od 1 do 6 meseci ili novčanom globom od 1000 do 60.000 dinara.

U slučaju ružnoga koristoljublja može se izreći jedna i druga kazna. Kažnjiv je i pokušaj povrede. (§50.)

Ako delo nije prema opštem kaznenom zakoniku kažnjivo, naročito čini prestup, kažnjiv po § 50. ovoga zakona:

1. ko u nameri varanja: a) opremi tuđe delo svojim imenom ili imenom drugog književnika ili umetnika; b) napravi lažnu prijavu u registar autora;

2. ko stavi u promet delo i ako zna, da je krivo označeno.

I pokušaj ovoga prestupa je kažnjiv. (§ 51.)

Druge činjenice, navedene u § 52, kad su znalice učinjene, predstavljaju isto tako prestup kažnjiv zatvorom od 7 dana do 2 meseca ili globom od 500 do 10.000 Din. U slučaju ružnog koristoljublja može se izreći i jedna i druga kazna.

O prestupima navedenim u prethodnim §§-ima sudiće sudovi nadležni za prestupe, kvalifikovane po kaznenom zakoniku.

Sud postupa u slučajevima §§ 50, 52 i 53 samo na zahtev povredjenoga lica, u slučajevima §-a 51. goniće se kažnjivo delo po zvaničnoj dužnosti.

Smatraće se kao povredjeno lice sam autor, a po smrti autora njegovi pravni naslednici. U slučaju da ovi ne zastupaju povredjene interese autora, ovlašćene su postojeće akademije nauka i umetnosti, da čuvaju moralne i materijalne interese autora kod građanskih i kaznenih sudova.

Naročito su pomenute akademije nauka i umetnosti pozvane, da i po isteku zakonskog roka zaštite postupaju protiv lica, koja bi sebi prisvojila dela književnosti i umetnosti, ili bi ih menjala na štetu časti i ugleda autora.

Do donošenja jednog krivičnog zakona i zakona o postupku sudskom u krivičnim delima za celu Kraljevinu, za ove vrste — u koliko ne postoje specijalni propisi u ovom zakonu — primenjivaće se opšti propisi krivičnog zakona i zakona o postupku sudskom u krivičnim delima, koji važe za teritoriju nadležnog suda.

Kazna zatvora u slučajevima §§ 50, 52 i 53 izvršiće se po načelima §-a 92. Zakona o Štampi. Novčane kazne izriču se u korist državne kase i teku u fond, koji će se ustanoviti za potpomaganje siromašnih autora i njihovih porodica (§ 54).

Ovim propisima akademije nauka i umetnosti ovlašćene su, da čuvaju moralne i materijalne interese autora kot sudova. — Naš zakonski projekt dakle u zadostnoj meri zaštiti le drojt moral autora i ide tako daleko, da u smislu na Rimskoj Konferenciji primljenog voau-a i po isteku zakonskog roka zaštite ovlašćuje pomenute akademije, da postupaju protiv lica, koja bi sebi prisvojila dela književnosti ili bi ih menjali na štetu časti i ugleda autora.

Što se tiče trajanja zaštite autorskog prava naša zemlja primila je 50 god. rok posle smrti autora u smislu al. 1 čl. 7 B. K. (§ 39). Za anonimna i pseudonimna dela i dela izdata od moralnih lica prestaje zaštita po isteku roka od 50 god. pošto je delo izašlo (§ 40, 44). Zaštita posmrtnih dela prestaje po isteku 50 god. po smrti autora no u slučaju da su ova dela izašla tek u poslednjim 10 godinama zaštitnog doba, zaštita traje 10 godina po izašlom delu. (§ 42; vidi § 38 st. 2 Čehosl.) Zaštita fotografskih dela prestaje po isteku 20 god. pošto je delo izašlo. Je fotografsko delo izašlo po smrti autora, pre-

staje zaštita po isteku roka od 20 god., računajući od smrti autora (§ 45). Zaštita kinematografskog dela računa se prema tome, da li predstavlja književničko odn. umetničko ili samo fotografsko delo (§ 46). Kod izračunavanja roka zaštite ne uzima se u obzir kalendarska godina, u koju pada činjenica, merodavna za početak odnosnoga roka.

Što se tiče trajanja autorskog prava na delima, koja je stvorilo više autora, prestaje po isteku roka od 50 god. računajući od dana smrti onoga autora, koji je poslednji preminuo (§ 43).

Smatram za zgodno, da na tom mestu iznesem druge propise zakonskog projekta, koji se odnose na saradnju više lica i na prenos prava.

Kad više lica stvori neko delo tako, da se ne da lučiti posebni rad pojedinih lica, uživaće ta lica zajednički nedeljivo autorsko pravo. Autorskim pravom mogu autori raspolagati samo sporazumno, no svaki autor može samostalno istupiti protiv počinjene povrede autorskog prava (§ 11).

U pogledu dela, sastavljenih od samostalnih prinesaka raznih autora, koji čine celinu, postoji dvojako autorsko pravo: ono na celinu pripadajući licu, koje je izdalo celo delo, i ono na pojedinim prinescima, pripadajući autorima odnosnih prinesaka (§ 12).

Sa prinescima, izašlim u novinama, časopisima ili drugim periodičnim delima (kalendarima, almanasima i t. d.) moći će dotični autor, nema li drugog ugovora, slobodno raspolagati, čim prodje jedna godina računajući od isteka one kalendarske godine, u kojoj je izašlo periodično delo (§ 13).

Ako je književničko delo udruženo sa glazbenim delom ili delom likovne umetnosti, autor svakog od ovih dela sadržava svoje autorsko pravo. To vredi i za druge kombinacije književničkih i umetničkih dela (§ 14).

Samo iz praktičkih razloga odredjuje se u § 37, da je za javno izvodjenje opere ili drugog glazbenog dela s tekstom ili podloženom pozorišnom radnjom (plesom) treba samo privolu autora glazbenog dela, ali time se ne dira u pravni odnošaj, koji postoji između autora glazbe i autora teksta.

Autorsko pravo prelazi na naslednike. Kaducitetno pravo ovde ne postoji (§ 15).

Autor ili njegov naslednik mogu preneti svoje autorsko pravo posve ili delimično pogodbom ili odredbom za slučaj smrti.

Može se preneti i autorsko pravo na budućem delu, koje će se tek stvoriti. Ali pogodbu kojom se prenose opštim načinom autorska prava na budućim delima ili na vrstama takvih, može u smislu ovoga zakona svaka stranka u doba otkazati. Otkazni rok ako nije drukčije ugovoreno, iznosi jednu godinu. Stranke se ne mogu odreći prava otkaza (§ 16).

Ima li delo više autora (§ 11), pa jedan od njih umre ne ostavivši zakonskih naslednika a nije raspoložio sa svojim autorskim pravom za svoga života; ili se jedan od autora određuje svoga autorskog prava, pripatće dotično autorsko pravo suautoru ili ostalim suautorima srazmerno prema njihovim delima (§ 20). Dakle priznaje se u ovoj materiji pravo »Akrescence«, koje pravo poznamo isto tako u patentnom pravu.

Još jednim pitanjem bavi se naš zakonski projekt, to su privatna pisma. Bez sumnje predstavljaju privatna pisma, dnevници i drugi poverljivi zapisci, koje autor nije namenio za obelodavanje po svoj prilici književna dela, na kojima ima pisac autorsko pravo. Pitanje nastalo je samo, da li se mogu ovakva pisma izdavati. Naš zakonski projekt u § 38 odredi, da se ovakva pisma mogu izdavati samo privolom pisca i naslovnika. Posle smrti kojega od njih, ako umrli nije ništa odredio, mogu se takva pisma izdavati samo sa privolom preživelog bračnog ili životnog druga, neposrednih ascendenata i neposrednih descendenata. (Vidi Bug. Zak. čl. 28, 29, Italijan. čl. 12, Čehoslov. § 26.)

Sadržaj čl. 9 B. K. izražen je u § 26 našeg zakonskog projekta na sledeći način: Dozvoljava se preštampavanje članaka iz novina i drugih periodičnih spisa u druge novine i periodične spise kad se njihov sadržaj odnosi na aktuelnu politiku, na religiozna, ekonomska i druga pitanja, koja javnost u široj meri interesuju, pod uslovom da preštampavanje nije izrično od autora zabranjeno i da se smisao članka ne promeni. Poreklo pozajmice uvek treba jasno označivati.

Preštampavanje članaka književnog, naučnog ili umetničkog sadržaja iz jednih periodičkih spisa u druge nije dozvoljeno, ni onda, ako članak nije snabdeven zabranom.

Preštampavanje dnevnih novosti i vesti o raznim događajima, koje imaju karakter običnih obaveštenja štampe, ovim zakonom nije zabranjeno. Ali se ne smeju preštampavati telegrafске vesti, koje nose oznaku porekla od stranog korespondenta ili agencije, u druge novine istoga mesta pre isteka roka od 24 časa, računajući od prvog objavljivanja. Tada treba označiti jasno poreklo vesti.

Razlikuje se sadržaj našeg §-a od onog čl. 9 B. K. o tome, da naš propis ne navede izrično »les romans - feuilletons, les nouvelles« iz prve al. čl. 9., jer ovi padaju bez sumnje pod književna dela, kojih preštampavanje je zabranjeno po opštim propisima zakona, osim toga pa iz st. 2 § 26 razvidno je, da preštampavanje članaka književnog, naučnog ili umetničkog sadržaja iz raznih periodičnih spisa u druge nije dozvoljeno ni u slučaju, da članak nije snabdeven zabranom. Slično čl. 40 Bugarskog i čl. 14 Islandskog Zakona i s obzirom na želje naših zainteresovanih krugova koji nisu sažaljenu zaštitu iz vidika nepoštene utakmice postigli prilikom revizije Pariske Konvencije za zaštitu industrijske svojine na Haškoj Konferenciji, uneta je jedna kratkovremena zaštita za telegrafске vesti, koje nose oznaku porekla od stranog korespondenta ili agencije. Mislim, da će Nar. Skupština ovu zaštitu raširiti na vesti dobivene žičnim ili bezžičnim putem.

Po čl. 10 ostavljeno je svakoj zemlji, da sama odredi mere i granice u kojim se mogu učiniti pozajmice književnih i umetničkih dela. U tom pogledu naš zakonski projekt stoji na stanovištu, da su pozajmice s obzirom na droit moral samo u izvesnim slučajevima dozvoljene, da se kod ove prilike ne učine nikakve izmene — izuzev kod reprodukcije dela likovne umetnosti u pogledu dimenzija, odnosno one izmene, što ih traži postupak umnožavanja —, da treba u svakom slučaju na jasan način navesti izvor. Kod ilustracija unetih u tekst treba staviti i ime odnosno oznaku, značajnu za umetnika, ako je takva i na originalnom delu.

Naročito što se tiče književničkih dela dozvoljava se citiranje pojedinih mesta ili odlomaka iz nekog već izašlog književničkog dela, ali ovo citiranje ograničeno je, da se zloupotrebama stane na put, na 3 strane originalnog književničkog odnosno na 1 stranu originalnog glazbenog dela; ni u kom slučaju ne može pozajmica iznositi više od polovine originalnog dela.

Druge pozajmice manjih književničkih već izašlih dela odn. njihovih delova u zbirku, koja se sastoji iz dela više autora, dozvoljene su, ako je takova zbirka namenjena crkvi, školi ili nastavi uopšte ali samo uz primernu nagradu, koju će u slučaju spora odrediti nadležni sud.

Isti principi postoje u pogledu citacije već izašlih glazbenih dela i pozajmice manjih glazbenih dela u zbirke namenjene za škole izuzev muzičkih škola. Specijalno predvidja se pri izvodjenju nekog glazbenog dela sa tekstom, da se mogu za posetioce izvodjenja umnožavati tekstovi manjeg obima, ali ne operni tekstovi ili veća književna dela (operete, oratorije).

Što se tiče dela likovne umetnosti ili fotografskih dela, izašlih ili trajno javno izloženih, dozvoljeno je 1. uvrstiti ih u samostalno delo ili udžbenik odredjen za školsku ili nastavnu upotrebu, no isključivo u svrhu tumačenja teksta. 2. Prikazivati putem kinematografije ili pomoću optičkih sprava prigodom znanstvenog ili poučnog predavanja. U obema slučajevima ima autor originalnog dela pravo na primernu nagradu.

Dela likovne umetnosti, trajno izložena na ulicama, trgovima ili javnim baštama mogu se reproducirati i prometati putem slikanja, crtanja i fotografije, no reprodukcija ne sme se upotrebiti u istu svrhu, kojoj služi original (§§ 27—33).

Posebni propisi postoje za prometanje i javno izlaganje portreta, za što je potrebna dozvola portretiranog odn. njegovog rođjaka ali ima i slučajeva u kojim nije potrebno ove dozvole tako kod slika iz savremene historije, naročitih scenarija, događaja ili kad slike odgovaraju nekom višem interesu umetnosti a ne vredja se opravdani interes portretiranog lica, dalje kad se ide za svrhe pravosudja i javne bezbednosti. (§ 34—36).

Po § 23 lit. 6 ima autor isključivo pravo za prenos dela na instrumente, koji služe mehaničkom izvodjenju glasova, za tim pravo na dozvolu, da se prenesena dela mogu javno izvoditi putem tih instrumenata; najzad pravo na prenos dela radio-električnim putem.

S tim naš zakonski projekt išao je jedan korak dalje kao čl. 13. B. K., koji predvidja samo prenos muzičkih dela na instrumente za mehaničko reprodukovanje, po propisima našeg zak. projekta predvidja se i mogućnost prenosa deklamacije i govora. Istim propisima statuiru se isključivo pravo autora, da svoja književnička odnosno umetnička dela prenese radio-električnim putem (čl. 11 bis B. K.). S obzirom na razvitak ovih sredstava za reprodukciju, koji još nije savršen, naš Zakon ne predvidja, kao druge države, mogućnost prinudnih licenca i rezerviše autoru isključivo svoje pravo, tako da svaka reprodukcija književnih i umetničkih dela pomoću gornjih sredstva bez dozvole autora predstavlja povredu autorskog prava. Jedan izuzetak u korist već pre stupanja na snagu zakonskog projekta u zemlji upotrebljenih muzičkih instrumenata predvidjaju završni propisi (§ 76).

Kako je nama svima poznato, postoje razna sporna pitanja u pogledu kinematografskih dela i glede prenosa književničkih i umetničkih dela putem radio difuzije ili na mehaničke muzičke instrumente.

U ova sporna pitanja naš zakonski projekt se ne upušta. Da li pripada autorsko pravo na kinematografskom delu svima intelektualnim suradnicama na filmu, Francuska Teza, ili je potrebno da iz praktičnih razloga samo jedno lice reprezentira autora kinematografskog dela, entrepreneur, po Poljskoj tezi, ili artističan direktor, po Italijanskoj tezi — vrlo je sporno.

Isto tako naš zakonski predlog se ne upušta u jedno vrlo interesantno drugo pitanje, u pitanje prava umetnika izvođača. Po mome mišljenju s punim pravom. Delo umetnika izvođača ne može se smatrati kao stvaralački rad, creation d'esprit, nego samo kao reprodukcija dela drugog autora, i u slučaju, da po običnom mišljenju izvodjenje nekog dela se vrši na najsavršeniji način. Artist ne predstavlja ništa drugog kao stručno lice koje u svojoj struci prema svojoj sposobnosti i

prema talentu reproducira dela književnosti ili umetnosti i u tom pogledu njegovo delo vredi toliko, koliko delo svakog stručnjaka bilo na polju intelektualnog bilo na polju mehaničkog rada. Dela svakog stručnog lica, dok ne reprezentiraju neko originalno književno ili umetničko delo, se honoriraju prema vrednosti i naročito dela umetnika izvodjača — dramskog aktera, pevača — gube se brzo i pružaju ništa stalnog. Faktično bi bilo vrlo teško delo umetnika izvodjača zaštititi. Svaki umetnik izvodjač svojim izvodjenjem daje primer i omogućava na ovaj način razvitak umetnosti i opasno bi bilo zabraniti, da druga lica ne bi sebi usvojila način i maniru umetnika izvodjača. Kao u ostalom više manje odvisi od samog umetnika izvodjača, da ugovorom sebi osigura odgovarajuću naknadu za svoje delo, njemu ne bi bila potrebna još neka druga zaštita po naročitim propisima autorskog prava, odnosno po specijalnim zakonskim propisima. Ne bi bilo praktično za našu državu, da bi ona uzela u ovim spornim pitanjima sada neko određeno stanovište i prema tome je bolje, da privremeno dočeka kako se razvije praksa i judikatura u zemlji i u inostranstvu, da može docnije svoje zakonodavstvo prema tome popuniti.

§ 10 zakonskog projekta određuje, da je autor dela onaj, ko je delo stvorio. U smislu čl. 15 B. K. ustanovi se dalje praesumptio juris, da se smatra autorom nekog dela, dok se protivno ne dokaže:

a) onaj, čije je građansko ime naznačeno na uobičajan način na pojedinim primercima dela. U pogledu likovne umetnosti (§ 3 t. 6) smatra će se naznačenjem građanskog imena stavljanje oznake, značajne za dotičnog autora;

b) onaj, ko bude označen svojim građanskim imenom kao autor prigodom javnog predavanja, javnog predstavljanja, javnog izvodjenja ili javnog izlaganja dela.

Kod anonimnih ili pod pseudonimom izašlih dela ovlašten je izdavač ili priredjivač vršiti prava, pripadajuća autoru, sve dok se taj ne utvrdi.

Što se tiče mera zabrane i plenidbe predmeta povrede, čl. 16 B. K. prepušta ih unutrašnjim zakonodavstvu svake zemlje povredjenog lica, presuditi, da se protupravno izrađene pri-

kazivane javno izložene ili u promet stavljene reprodukcije, portreti, primerici dela kao i orudje, sprave, koji služe isključivo protupravnom umnožavanju, ponište, zatim da se štamparski slog razturi — ako su sve spomenute stvari u vlasništvu ili posedu povreditelja ili njihovih naslednika. Sud može na mesto poništavanja presuditi da se reprodukcije ili sprave preinače tako, da se odstrani ili spreči povreda autorskog prava ili, da se dotični predmeti izruče povredjenom licu uz primernu odštetu. Ovi propisi ne važe za povredu arhitektonskih dela (§ 55, 56).

U slučaju, da se optuženi oslobodi kazne, ali se ipak utvrdi postojanje povrede u objektivnom smislu, sud sa predmetima povrede postupa u smislu pomenutih §§ 55 i 56 (§ 57).

Kazneni sud dosudiće na zahtev povredjenog lica i naknadu štete, kad se po kaznenom postupku dade dokazati. Naknadjuje se kako prouzročena šteta, tako i izmakla dobit (puno zadovoljenje).

Povrh toga može kazneni sud dosuditi povredjenom licu na njegov zahtev posebnu naknadu za ličnu povredu (zadovoljštinu). Veličinu takve novčane naknade određuje sud po slobodnom svojem rasudjenju (§ 58).

Tužitelj može zahtevati, da se presuda objavi na trošak osudjenog (§ 60).

U § 61 predvidja se mogućnost, da se kod građanskih i kaznenih sudova traže i pre podnesene tužbe mere predostrožnosti i obezbedjenja protiv povreda autorskih prava.

Osim kod kaznenih sudova, povredjeno lice može i kod građanskih sudova zahtevati, da se ustanovi postojanost autorsko-pravnih ovlašćenja i da se zabrani daljna povreda istih, da se presudom odredi naknada obogaćenja ma da nikakva krivnja povreditelja ne tereti i mere pomenute u §§ 55 i 56. (§ 62—64). §§ 65—70 govore o zastarelosti dela povrede autorskih prava.

Ostaje još pomenuti završne propise zakonskog projekta. Zakon ima retroaktivno dejstvo, jer se primenjuje i na dela, koja su se stvorila pre stupanja na snagu ovog Zakona. Naročito uživaju punu zaštitu ona dela, koja do sada nisu u opšte ili nisu bila u opsegu ovog zakona zaštićena.

Samo propisi, koji se tiče gonjenja kazneno-pravnih dela po ovom zakonskom predlogu, primenjuju se od dana, kad je zakonski projekt postao zakon (§ 71).

Ako je autorsko pravo preneseno na drugo lice, pre stupanja na snagu ovog zakonskog projekta, neće se smatrati prenesenim u slučaju sumnje ono autorsko pravno ovlašćenje, koje autoru pripada tek po ovom zakonu.

Svako autorsko-pravno ovlašćenje, preneseno pre stupanja na snagu ovog zakonskog projekta, može se otkazati u roku od godine dana, računajući od dana, kad je ovaj zakonski projekt stupio na snagu. Otkazni rok je jedna godina (§ 73).

Dosada dozvoljene, a po ovom zakonu zabranjene prerade, prevodi i reprodukcije, izašle u celosti ili delimično, pre nego li je stupio na snagu ovaj zakon, smatraće se i dalje dozvoljenima.

Mogu se staviti i dalje u promet primerci i reprodukcije, dovršeni i izradjeni pre stupanja na snagu zakonskog projekta, ali samo tada, ako se ovi na molbu zainteresovanoga lica, podnesenu u roku od tri meseca posle stupanja na snagu ovog zakonskog projekta, prijave političkoj vlasti prve instance, zapišu u naročiti spisak i snabdu naročitim pečatom (žigom) (§ 74).

Dosada dozvoljena, a po ovom zakonskom projektu zabranjena umnožavanja i reprodukcije mogu se dovršiti, ako se s njima započelo pre, nego li je ovaj zakon stupio na snagu. Jednako se mogu sprave za umnožavanje i reprodukciju, izradjene već pre nego li je stupio na snagu ovaj zakon, upotrebljavati u tu svrhu još za vreme od daljnjih 6 meseci, računajući od dana, kada je stupio na snagu ovaj zakon.

Sa ovim spravama dovršeni ili izradjeni primerci i reprodukcije mogu se u buduće takodje staviti u promet, ali samo pod uslovima, postavljenim u predidućem § 74. (75).

Pozorišna i glazbena dela, koja su se sa autorovim ovlašćenjem ili zbog pomanjkanja zakonske zaštite dozvoljeno izvodila pre nego li je stupio na snagu ovaj zakonski projekt, može predjašnji priredjivač izvodjenja dela i nadalje slobodno izvoditi za vreme od jedne godine, računajući od dana, kada je stao na snagu ovaj zakonski projekt (§ 77).

Poslednji §§-i govore još o registrima anonimnih i pseudonimnih autora, vodjenih kod Ministarstva Trg. i Ind. i o prestanku sada važećeg zakona i zakonskih propisa o autor-skom pravu i o vremenu kada stupa zakon u moć.

Pregled socialnopolitične uprave v Sloveniji.

Dr. France Goršič.

(Konec.)

B. Sedanje stanje.

Znano je, da so bili koncem marca 1927. l. ukinjeni oddelki za socialno politiko pri velikih županih v Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu in Splitu, ker je bil finančni odbor črtal osebne in stvarne kredite, ki so znašali za vse te štiri oddelke le 1 milijon dinarjev. Posli socialne politike so prešli na pristojne velike župane, ki so morali v okviru svojih oddelkov ali referatov za notranje zadeve postaviti nove referente za socialno politiko. Ko govorim o sedanjem stanju socialnopolitične uprave v Sloveniji, imam v mislih končno stanje, kakršno je bilo koncem budžetske dobe 1926/27.

To stanje je bilo dano po uredbi ministrskega sveta z dne 3. decembra 1924. l. (Ur. l. 371/117 ex 1924), ki je zadobila veljavo dne 12. decembra 1924. l. Po tem rešenju je bil oddelek za socialno politiko pri pokrajinski upravi z vsemi odseki ukinjen, a njegovi posli, ki jih je bil obavljal dotlej in ki v uredbi niso bili izrečno izvzeti, so prešli na nov oddelek za socialno politiko pri ljubljanski oblasti in pa na novega referenta za socialno politiko pri mariborski oblasti. Oddelek v Ljubljani in referent v Mariboru sta bila odslej podrejena oblastni upravi t. j. velikima županoma. V okviru oblastne uprave se je njiju področje odslej nanašalo na:

- a) zaščito vojnih invalidov, dece in mladine,
- b) zaščito in zavarovanje delavcev, kolikor je šlo za likvidacijo prejšnjega stanja, in te funkcije niso bile že prej prešle v področje inspekcije dela in okrožnega urada za zavarovanje delavcev,
- c) na stanovanjske stvari in
- č) na javno pomoč in prehrano.

Te posle naj bi bila prevzela velika župana takoj ter jih obavljala v svojih oblastih po veljavnih zakonih in po navodilih, katera bi dobivala od ministrstva za socialno politiko.